

Innspill til grønn skattekommissjon

Framtiden i våre hender

Framtiden i våre hender arbeider for etisk forsvarlig og miljøvennlig forbruk, og en rettferdig fordeling av jordas ressurser. Vi har 24.000 medlemmer og 20 lokal- og studentlag over hele landet. I vårt innspill til grønn skattekommissjon vil vi fokusere på forbrukssiden av økonomien. Framtiden i våre hender mener grønt forbruk bidrar til å fremme innovasjon, og vi vil bruke dette til å bidra til å skape det grønne skiftet samfunnet har behov for.

Utfordringene

Tap av biologisk mangfold, miljøgifter og klimaendringer er de tre viktigste miljøutfordringene verden står overfor. Menneskelig påvirkning fører til at arter dør ut 100 til 1000 ganger raskere enn hva som er naturlig. Ødeleggelse av leveområdene til dyr og planter som følge av urbanisering og ørkenspredning er en viktig årsak til denne utviklingen.

I tillegg fører klimaendringer og spredning av miljøgifter til en ytterligere forverring av livsbetingelsene til mange arter. Utslipp av miljøgifter har alvorlige konsekvenser, både for natur og mennesker. For mennesker er enkelte former for kreft, reproduksjonsskader og arvestoffskader knyttet til eksponering for miljøgifter.

En viktig del av årsakene til disse utfordringene, er overforbruk og «usmart» forbruk. En sentral del av løsningen er derfor å redusere forbruket i de rike landene – både blant vanlige forbrukere, det offentlige og i privat næringsliv, samt å sikre at vi forbruker smartere. Det vil si at vi forbruker mer energieffektive, mindre ressurskrevende, og mer bærekraftige produkter og tjenester.

Ofte vil slike produkter være lønnsomme på sikt fordi de er av høyere kvalitet og har lengre holdbarhet. Men her trengs det et skifte i konvensjonell tenking - vekk fra kortsiktige og såkalt billige løsninger, over til å tenke langsiktighet og kvalitet. For å få oss gjennom det skiftet i tankegang, trenger vi økonomiske insentiver, og det er derfor grønn skattekommissjon er så viktig.

Justering av gjeldende virkemiddelbruk

De siste årene har vi sett den positive effekten av bruk av bilavgifter for å innfase elbiler i Norge. Det viser at økonomiske insentiver fungerer. Men vi kan ikke bare bruke gulrot. For å nå våre egne mål må alle nye biler som selges i 2030 være nullutslippsbiler, og transportomfanget må reduseres med 10 prosent. Det betyr at de mest forurensende bilene må koste *mye* mer enn i dag. Dette bør kommisjonen se nærmere på.

FIVH foreslår:

- Engangsavgift på biler – de mest utslippsintensive må bli enda dyrere, fritakene på elbiler og ladbare hybridbiler må videreføres.

Transport: det skal lønne seg å velge miljøriktig

I dag kan du fly fra Oslo til Bergen for 299 kroner, mens en togbillett for den samme strekningen koster minst 399 kroner. Dette bidrar til at 5 millioner nordmenn flyr like mye innenriks som over 40 millioner EU-borgere. Om ti år vil flytrafikken være doblet fra dagens nivå. For å få ned utslippene, må flytrafikken reduseres. Det er ingen vei utenom.

De økonomiske insentivene for å velge det mest klimavennlige alternativet er minimale. Kontrasten er særlig stor på de lange reise­strekningene. Milliardinntektene fra tax-free salget på de største flyplassene, som Avinor i dag bruker til å investere mer og støtte flyplasser i distriktene, må inndras. Ordningen må avvikles slik de har gjort i EU. Kommisjonen bør også se nærmere på ulike ordninger som motvirker et grønt skifte, Avinor er et naturlig sted å starte.

Utslippene per passasjerkilometer med fly ligger langt over både biler, busser og ikke minst tog. Likevel behandles flybransjen helt forskjellig fra andre sektorer når det kommer til klimagassutslipp. Det gjøres ikke konsekvensutredninger av miljøeffekten før utbygginger vedtas, og de er ikke underlagt tilsvarende kvoteplikt eller klimaavgifter som andre bransjer. Vi vil ikke flytrafikken til livs, men den må dempes.

En ny klimaavgift på flytrafikken bør innføres, der majoriteten av midlene brukes til å bygge ut jernbanen. Slik kan vi redusere luftfartsinvesteringene uten at det går for mye utover nordmenns reiselyst.

FIVH foreslår:

- Avskaff tax-free ordningen, som stimulerer til økt flytrafikk
- Innfør miljødifferensiert flyseteavgift, etter tysk modell, med hensikt å dempe etterspørselen.

Begrens trafikkveksten på vei

For å planlegge gode transportsystemer og redusere trafikkveksten på vei behøves en rekke tiltak. Her vil vi ta frem noen utvalgte eksempler. Dette er enkle og praktisk gjennomførbare tiltak, men som til sammen vil ha god klima­effekt.

Det er viktig at ulike tiltak fungerer i et koordinert samspill. Et godt eksempel på dårlig planlegging innenfor transportsektoren, er E18-utbyggingen vest for Oslo, som er ment å redusere kø på veiene. TØI-forsker Lasse Fridstrøm kunne i forrige uke fortelle NRK at bilistene kan regne med å betale 118 kroner i bompenger for å kjøre tur/retur Oslo-Asker. Fridstrøm foreslår å sette opp bompengene uten å bygge ut E18, fordi det vil føre til at køene forsvinner over natta – selv uten veiutbygging. Å bygge mer vei er altså et dårlig tiltak for å redusere køene. Isteden kunne vi ha spart 40 milliarder kroner, som for eksempel kunne ha blitt brukt på kollektivformål.

Dette viser at det er nødvendig med et samspill mellom ulike tiltak, og når det gjelder å få flere til å droppe bilen, er det selvfølgelig nødvendig at stat og kommune tilrettelegger for bedre kollektivtransport og sykkelveier. Folk må ha alternativer til den miljøskadelige aktiviteten.

Framtiden i våre hender

FIVH foreslår:

- Gratis eller billig parkeringsplass på arbeidsplassen må fordelsbeskattes.
- Fjern skattefradraget på utgifter ved lange arbeidsreiser.
- Bruk bymiljøavtaler m.m. for å premiere de som innfører rushtidsavgift i storbyområdene, og avgiftsbelegg parkeringsplasser for bil ved arbeidsplasser og kjøpesentre.
- Øk drivstoffavgiftene med klart mål om å kutte CO₂-utslipp, og fremme overgangen til utslippsfrie biler.

Sats på framtidens transportmiddel; sykkelen!

Vi mener at økte bilavgifter bør brukes til å tilrettelegge for syklister. Et godt eksempel på hva pengene kan brukes på, er Københavns nye «cykelslange» - den nye sykkel forbindelsen forventes å redusere 10.000 syklisters transporttid med sammenlagt cirka 170 timer - daglig.

Vi må gjøre det enda mer attraktivt å være syklist i Norge. I dag er det en vekting av økonomiske fordeler for bilister, framfor syklister og kollektiv-brukere. Hvis du velger å bruke bilen hver dag til arbeidet kan du nyte godt av skattefrie parkeringsplasser. Hvis arbeidsgiver heller vil tilby deg en sykkel til arbeidsreisene, må du skatte av denne goden. Her er det en skeivfordeling av insentiver, som går ut over miljøet.

FIVH foreslår:

- Øk satsene for kilometergodtgjørelse for gange og sykkel slik at disse ligger høyere enn for bil.
- Momsfritak på elsykkel i en overgangsperiode, til målsetningen om en dobling av sykkelandelen er nådd.
- Fjern fordelsbeskatning av sykkel som tilbys av arbeidsgiver.

Mat: Billigst med sunn og miljøvennlig mat

Framtiden i våre hender er den eneste miljøorganisasjonen som jobber for å redusere kjøttforbruket i Norge. Vi har regnet ut at hvis alle nordmenn kutter kjøtt en gang i uka, så tilsvarer det å fjerne utslippene fra 200.000 personbiler. Dette er et enkelt klimatiltak som monner, som i tillegg har store helsegevinster.

Kjøttets klimaavtrykk er en relativt ny problemstilling i offentligheten, men det er av desto større betydning å sette i gang effektive tiltak. FNs organisasjon for mat og landbruk sier at 14,5% av globale klimagassutslipp kommer fra husdyr, og at det meste av dette skyldes kjøttproduksjon. Dette fremgår også av Miljødirektoratets rapport «Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling». Direktoratet viser til at det norske forbruket av kjøtt bør reduseres med 18% innen 2050 for å nå klimamålene.

Miljødirektoratet nevner informasjonskampanjer for endring hos forbrukerne, prisdifferensiering, og støtte til omlegging av drift som relevante tiltak for å få til reduksjonen, men anser likevel en reduksjon i kjøttforbruket som *krevende*.

Framtiden i våre hender

Vi mener det er på høy tid å i større grad ta i bruk økonomiske insentiver, for å gjøre det enklere for forbrukerne å velge rett – for eksempel ved innføring av en kjøttavgift, og ved å gjeninnføre full moms på kjøtt, samtidig som man fjerner momsen på frukt, grønt, og økologiske matvarer. Ifølge NILF (2014) vil en 10% økning i pris på alt kjøtt i snitt føre til en salgsreduksjon på om lag 5%.

FIVH foreslår:

- Momsfritak på frukt og grønt
- Momsfritak på økologiske landbruksvarer
- Full moms på kjøtt
- Kjøttavgift

Nye områder under regulering?

- **Avgift på prioriterte miljøgifter (prioriteringslisten)**

Skal målet om stans i utslippene av prioriterte miljøgifter innen 2020 nås, trengs det en betydelig strengere regulering enn i dag. En del produkter som inneholder prioriterte miljøgifter, ikke minst kosmetikk, har ingen form for miljøregulering eller beskatning i dag.

I statsbudsjettet for 2016 har vi blant annet foreslått en miljøavgift på kosmetikk- og hudpleieprodukter som inneholder prioriterte miljøgifter. Vi mener kommisjonen bør foreta en gjennomgang av prioriteringslista og kartlegge hvor det vil være hensiktsmessig å innføre avgift på miljøgiftene.

- **Pant på småelektronikk**

Storelektronikk som vaskemaskiner, kjøleskap osv. har en høy returandel, trolig fordi det er den enkleste måten å kvitte seg med det på. Det er veldig bra. All elektronikk som får plass i en søppeldunk derimot, har mye lavere returandel. Ved innføring av pant på småelektronikk – for eksempel 200kr på mobiltelefoner, vil returandelen økes, og avfallet vil bli håndtert etter forskrifter og med hensyn til miljøet.

- **Fjern moms på grønn innovasjon**

Norge trenger sterkere insentiver for grønn innovasjon, og grønt forbruk. At ting som kan repareres havner i søpla, medfører store miljøbelastninger, og er dårlig utnyttelse av ressurser. I dag er det få insentiver til gjenbruk og reparering – ofte vil det være billigere å kaste noe som kan repareres, og heller kjøpe noe nytt. Vi håper kommisjonen kan utrede potensialet i skattelettelser på miljøvennlige tjenester. Vi tror dette vil øke interessen fra entreprenører til å skape bærekraftige arbeidsplasser og markeder, og gjøre det enklere for forbrukerne å ta disse i bruk.

Framhev mulighetene!

Avslutningsvis er det to ting vi vil understreke for kommisjonen;

Unngå at rapporten havner i skuffen

Vår største frykt er at kommisjonen lager en rapport som havner i skuffen, altså mer eller mindre det som skjedde med rapporten til den forrige grønne skattekommisjonen. Vi tror det er flere måter å hindre at dette gjentar seg.

Noe som muligens kan forhindre dette, er å vise til **ulike modeller for gjennomføring**. Ulike modeller er eksempelvis A: hvor det totale skattetrykket forblir uendret, B: hvor man øremerker grønne skatter til miljøformål (eller at inntektene går til et grønt fond – som Naturvernforbundet foreslår), eller C: bruker de grønne skattene til å finansiere generelle velferdsoppgaver. Kommisjonen bør deretter gi sine anbefalinger for hvilken modell som er å foretrekke.

Dernest er det viktig at kommisjonens rapport framhever **suksesshistoriene**. Kommisjonen bør foreslå tiltak som skaper interesse og oppslutning om en offensiv miljøpolitikk, og vise til konkrete eksempler og suksesshistorier, både fra Norge og andre land. For eksempel er det enkelt å skape oppslutning om at man prioriterer sykkel framfor vei – når det tydeliggjøres at konsekvensen er at hverdagen til folk flest blir litt enklere.

Behov for informasjon til befolkningen

For å øke oppslutningen om grønne skatter og avgifter i befolkningen, er det nødvendig å spre god informasjon. Det betyr blant annet **forutsigbarhet** – for eksempel ved å vise tidshorizonten for bruken av ulike avgifter; hvilket år de skal innføres, gradvis opptrapping, utfasing, osv. Det er også viktig med en **begrunnelse** på hvorfor de innføres, ved å vise til **klimagevinsten** av tiltakene, og hva den enkelte vil kunne **spare** ved å endre adferd og få et mer klima og miljøvennlig forbruk.

Det er viktig å bruke økte miljøavgifter på å utvikle gode, bærekraftige løsninger for samfunnet. Flere undersøkelser, som TEMPO-prosjektet fra 2014, har sett at **øremerking** øker oppslutningen til grønne skatter og avgifter. Ikke alle er like glade i øremerking – kommisjonen kan eventuelt anbefale et prinsipp om å «ta og gi på samme tid», eller **«samtidighet»**. Det vil si at samtidig som utgifter knyttet til bilbruk øker og det for eksempel blir færre parkeringsmuligheter i byene, kan man vise til at man forbedrer mulighetene for sykkel, øker kilometergodtgjørelse for sykkel, bygger ut kollektivtransport, osv. Denne samtidigheten er viktig for å øke aksept for grønne skatter. Uansett har TEMPO sett at **aksepten øker ved innføring og over tid**.

Ved å bruke disse forslagene i sammenheng, kan dere styrke den grønne innovasjonen, og det grønne forbruket i Norge.

Arild Hermstad

Leder, Framtiden i våre hender

Anja Bakken Riise

Politisk rådgiver, Framtiden i våre hender

Vedlegg: Tabell over FIVH sine forslag til ulike tiltak, og hvilke miljøutfordringer de svarer til.

Løsning på utfordringer innen:			
Tiltak	Klima	Biologisk mangfold	Miljøgifter
Høyere engangsavgift per utslipp fra biler	X	X	
Avskaff Taxfree-ordningen	X		
Differensiert flyseteavgift	X		
Innfør fordelsbeskatning på gratis/billig parkeringsplass ved arbeidsplass	X	X	
Fjern skattefradraget på utgifter ved lange arbeidsreiser.	X	X	
Bruk bymiljøavtaler m.m for å premiere de som innfører rushtidsavgift i storbyområdene, og avgiftsbelegg parkeringsplasser for bil ved arbeidsplasser og kjøpesentre.	X		
Øk drivstoffavgiftene med klart mål om å kutte CO ₂ -utslipp, og fremme overgangen til utslippsfrie biler.	X	X	
Øk satsene for kilometergodtgjørelse for gange og sykkel slik at disse ligger høyere enn for bil.	X	X	
Momsfritak på elsykkel i en overgangsperiode, til målsetningen om en dobling av sykkelandelen er nådd.	X	X	
Fjern fordelsbeskatning av sykkel som tilbys av arbeidsgiver.	X	X	
Momsfritak på frukt og grønt	X	X	
Momsfritak på økologiske landbruksvarer		X	X
Full moms på kjøtt	X	X	
Kjøttavgift	X	X	
Avgift på prioriterte miljøgifter			X
Pant på småelektronikk			X
Fjern moms på grønn innovasjon/miljøvennlige tjenester	X	X	X